

SVENSK SÄKERHET I KRIGETS SKUGGA: NATO, FÖRSVARET OCH STÖDET TILL UKRAINA

KARL YDÉN, ULF BJERELD OCH JOAKIM BERNDTSSON

Sammanfattning

Den försvarspolitiska debatten har under 2022 präglats av Rysslands krig mot Ukraina och en partipolitisk enighet om att det svenska försvaret behöver ökade resurser. Svenskarnas stöd för ett militärt försvar är fortsatt starkt liksom viljan att bibehålla eller höja nivån på försvarsutgifterna. Däremot tror svenskarna inte att försvaret har förmåga att klara ett väpnat angrepp på Sverige. Rysslands invasion av Ukraina följdes av ett starkt ökat stöd för ett svenskt Nato-medlemskap. Svenskarnas förtroende för försvaret ökar till en ny rekordnivå och överlag visar resultaten på ett starkt opinionsstöd för den förda försvarspolitiken.

I ett tal i december 2021 tillkännagav Putin att Ryssland betraktade såväl forna Sovjetrepubliker respektive Warszawapaktsländer samt Finland och Sverige som tillhörande en rysk intressesfär, vari ländernas säkerhetspolitik ska ta hänsyn till Moskvas önskningsar. Det svensk-finska försvarssamarbetet där Nato-medlemsländer deltagit i militärövningar, skulle upphöra, ansåg Putin (Dagens Nyheter, 2021).

Den europeiska säkerhetsordning som etablerats efter det Kalla krigets slut krossades kort därefter i grunden när Ryssland den 24 februari 2022 attackerade Ukraina. Efter ett misslyckat ryskt försök att med ett blixtagrepp inta Kiev/Kyiv samt områden i östra Ukraina, ändrade krigföringen karaktär. Strider på mestadels relativt korta avstånd ersattes till stor del av ett artillerikrig där Rysslands långt större vapenarsenal och längre räckvidd resulterade i stora ukrainska förluster. Men sedan främst USA började sända alltmer avancerade vapensystem så lyckades Ukraina att slå ut både ryska ammunitionsupplag, ledningscentraler samt artillerienheter och att återta vissa ockuperade landområden. Kriget har under vintern förts längs mer statiska frontlinjer, samtidigt som Ryssland har fortsatt att systematiskt beskjuta civila mål med missiler och drönare, bland annat för att försöka slå ut Ukrainas elförsörjning (New York Times, 2023).

Ukrainakriget har inneburit dramatiska konsekvenser för inriktningen av svensk säkerhetspolitik. Bara en dryg vecka innan det ryska angreppet förklarade Sveriges dåvarande utrikesminister Ann Linde (S) att den svenska utrikespolitiska linjen låg fast, och att ”militär alliansfrihet tjänar oss väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa” (Regeringens utrikesdeklaration, 16 februari 2022:1).

Tre månader senare meddelade samma regering att man tillsammans med Finland, och med brett stöd i den svenska riksdagen, avsåg att söka medlemskap i Nato. I juni 2022 gjordes en ny utrikesförklaring, och det var uppenbart att den säkerhetspolitiska bedömningen ändrats: ”ett svenskt Nato-medlemskap är det bästa sättet att värna Sveriges säkerhet” (Regeringens utrikesdeklaration, 10 juni 2022:3).

I analyser av tidigare nationella SOM-undersökningar har vi konstaterat en ökad grad av samsyn mellan befolkningen i stort och den tidigare regeringens försvarspolitiska inriktning, den s.k. ”Hultqvistdoktrinen” (se exempelvis Ydén, Bjereld & Berndtsson, 2022). Inom statsvetenskapen anses den politiska dagordningen kunna forma väljarnas uppfattningar i olika politiska sakfrågor (Dahlberg & Martinsson, 2015; Walgrave, Tresch & Lefevere, 2015; Djerf-Pierre & Shehata, 2017). Partierna följer inte bara en opinion, de kan också leda den. Inom 2000-talets försvarspolitik har dock denna aspekt varit mindre framträdande. Den politiskt initierade övergången till ett litet yrkesförsvaret för främst internationella insatser vann aldrig något tydligt opinionsstöd, medan Peter Hultqvists återgång till betoning av territoriellt försvar, återupptagen värnpliktsutbildning och ökade försvarssatsningar relativt omgående ledde till ett större förtroende för försvaret (Berndtsson, Bjereld & Ydén, 2017).

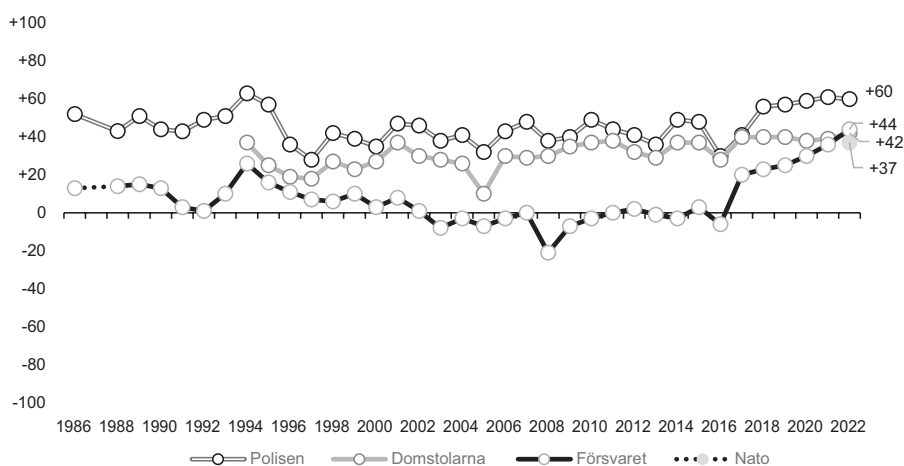
I sin teori om civil-militära relationer har Schiff (2009) pekat på vikten av samstämmighet (*concordance*) om försvarsfrågor mellan befolkningen, den politiska eliten och militären. Stora förändringar i försvars- och säkerhetspolitik där det saknas samsyn kan leda till friktion i civil-militära relationer och skapa legitimitetsproblem för såväl den politiska ledningen och myndigheter, som för Försvarsmakten. Även Shields (2020) har observerat att det folkliga stödet för det militära försvaret och för försvarspolitiska beslut är viktiga ur legitimitetssynpunkt – inte minst när det gäller medverkan i militära operationer. Från tidigare forskning vet vi också att uppfattningar kring försvarspolitiska frågor formas av en rad faktorer såsom kön, ålder och ideologi eller partisympati (Shields, 2020). Samtidigt befinner vi oss i ett läge där en ökande krismedvetenhet kan leda till ökat stöd för försvarspolitiska åtgärder och de institutioner som värnar säkerheten. I vår analys av samsyn fokuserar vi på det generella stödet för försvarspolitiken bland befolkningen, samt viktiga skillnader mellan olika grupper. Vilka trender kan vi då se i den svenska försvarsopinionen? Är graden av samsyn kring försvarspolitiken hög eller finns det indikationer på förändringar? Vi undersöker detta genom att analysera opinionen i ett antal centrala frågor som förtroendet för försvaret, åsikter om Nato och försvarsutgifter samt det militära stödet till Ukraina.

Svenskarnas förtroende för försvaret

Svenskarnas förtroende för försvaret påverkas såväl av synen på försvarets uppgifter som av dess bedömda förmåga att hantera dem. Förtroendet för försvaret samvarierar även med förtroendet för andra offentliga institutioner (Holmberg & Weibull,

2008). Sedan 2016 har förtroendet för försvaret stärkts varje år och den positiva trenden fortsätter. Försvarets förtroendebalans – alltså andelen med stort minus andelen med litet förtroende – är +44 i 2022 års undersökning (en uppgång från +36 år 2021) vilket är försvarets högsta förtroendebalans någonsin i den nationella SOM-undersökningens historia (dvs. sedan 1986). Även om försvaret de senaste åren noterat bara mindre uppgångar i förtroendebalans är en positiv trend tydlig. I figur 1 nedan redovisas förtroendet för försvaret samt för Polisen och domstolarna (de andra myndigheter som lyder direkt under regeringen).

Figur 1 Förtroende för Polisen, domstolarna, försvaret respektive Nato, 1986–2022 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur stort förtroende har du för det sätt följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?' med svarsalternativen 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende' samt 'Mycket litet förtroende'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antalet svarande varierar mellan som lägst 1 465 och som högst 1 856. Förtroendebalansen avser andelen som svarat mycket eller ganska stort förtroende minus andelen som svarat mycket eller ganska litet förtroende.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2022.

Som tidigare berörts i den nationella SOM-undersökningen (Ydén & Berndtsson, 2012) tenderar polisens respektive försvarets historiska upp-/nedgångar i förtroendebalans att följa varandra relativt väl. Sett över längre tid har dock skillnaden i förtroendebalans mellan Polisen och försvaret de facto mer än halverats, och skillnaden i förtroendebalans mellan domstolarna och försvaret har försvunnit. Från att ha haft en förtroendebalans tydligt under Polisens respektive domstolarnas har försvarsförtroendet nu etablerat sig i samma domän, om än fortfarande ett stycke under Polisens förtroendebalans.

Nästa fråga vi ska ta oss an är hur svenskarnas försvarsförtroende ser ut i olika grupper. Vi kommer här främst att undersöka försvarsförtroendet uppdelat på kön, åldersgrupper respektive partisympati.

Tabell 1 Förtroende för försvaret i olika grupper, 2022 (procent, balansmått)

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Summa procent	Antal svarande	Förtroende-balans
Samtliga	17	38	34	8	3	100	1 574	+44
Kön								
Kvinna	18	38	34	8	2	100	787	+46
Man	16	38	34	8	4	100	780	+42
Ålder								
16–29 år	23	36	28	9	4	100	209	+46
30–49 år	22	35	31	8	4	100	460	+45
50–64 år	18	39	33	8	2	100	411	+47
65–85 år	11	41	39	7	2	100	494	+43
Partisypati								
Vänsterpartiet	12	39	40	5	4	100	91	+42
Socialdemokraterna	18	39	36	5	2	100	493	+50
Centerpartiet	26	41	25	6	2	100	102	+59
Liberalerna	11	51	33	4	1	100	79	+57
Moderaterna	18	40	34	8	0	100	285	+50
Kristdemokraterna	22	34	32	7	5	100	73	+44
Miljöpartiet	20	41	31	4	4	100	80	+53
Sverigedemokraterna	12	30	31	19	8	100	200	+15

Kommentar: Frågan lyder: 'Hur stort förtroende har du för det sätt följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?' med svarsalternativen 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende' samt 'Mycket litet förtroende'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Förtroendebalansen avser andelen som svarat mycket eller ganska stort förtroende minus andelen som svarat mycket eller ganska litet förtroende.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

I den nationella SOM-undersökningen 2022 uppger 55 procent ett mycket eller ett ganska stort förtroende för försvaret (en uppgång från 49 procent i 2021 års undersökning) medan 11 procent uppger mycket eller ganska litet förtroende (ned från 13 procent i 2021 års undersökning). En skillnad i försvarsförtroende mellan kvinnor och män kvarstår men är mindre än i tidigare SOM-undersökningar, då kvinnor brukat uppge ett klart större försvarsförtroende än män. Bland kvinnor noterades försvaret en förtroendebalans på +46 (upp från +39 i 2021 års undersökning) och bland män blev den +42 (en uppgång från +32). Avseende åldersgrupper

har skillnaderna minskat ännu mer markant, vilket illustreras av de relativt små differenserna i balansmättet för olika grupper (+43 till +47). Årets resultat gör att vi nu kan tala om en hyggligt hög nivå av samsyn i försvarsförtroende över generationsgränser – något som tidigare under 2000-talet inte varit fallet, då äldre generellt har uppgivit ett tydligt mindre förtroende än de yngsta respondenterna.

Hur fördelar sig då förtroendet mellan olika riksdagspartiers sympatisörer? Allra störst förtroende för försvaret uppger sympatisörer till Centerpartiet: 67 procent av dem uppger mycket eller ganska stort förtroende, medan bara 8 procent uppger mycket eller ganska litet förtroende (således +59 i förtroendebalans, upp från +49 i 2021 års undersökning). Nästan lika stort förtroende för försvaret uppger Liberalernas sympatisörer med +57 i förtroendebalans (upp från +51 i 2021 års undersökning), och därefter återfinns sympatisörer till Miljöpartiet (+53 i förtroendebalans, upp från +42 i 2021 års undersökning). Sympatisörer till Socialdemokraterna respektive Moderaterna noterar båda +50 i förtroendebalans (uppgång från +45 respektive +44 i 2021 års undersökning). Bland KD-sympatisörer noteras en förtroendebalans på +44, medan Vänsterpartiets sympatisörer noterar +42 i förtroendebalans, en anmärkningsvärt stor uppgång från +11 i 2021 års undersökning. Sverigedemokraternas sympatisörer noterar +15 i förtroendebalans, i särklass minst bland alla riksdagspartier. Den nationella SOM-undersökningen 2022 är den femte i rad där försvaret noterar en positiv förtroendebalans bland SD:s sympatisörer – dessförinnan utgjorde de den enda kategori där försvaret noterade en negativ förtroendebalans.

Förtroendemåttet påverkas av flera faktorer, bland annat hur väl en verksamhet uppfattas fungera, men också hur viktig den uppfattas vara. Därför tillfrågar vi även svenskarna om de tror att försvaret skulle klara av att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp. Resultatet i tabell 2 (opinionsbalans -26) visar att befolkningen inte har tilltro till försvarets förmåga i ett skarpt läge. Enda ljuspunkten är att opinionsbalansen för samma påstående i 2021 års undersökning blev -44. Det är möjligt att krigsrapporteringens bild av Rysslands militära misslyckanden i Ukraina har lett till en omvärdering av rysk förmåga. Många västliga militäranalytiker menar att den ryska armén har visat sig vara i klart sämre skick än vad de förväntat sig, samt att det större ryska flygvapnet inte lyckats dominera luftrummet. Givet denna modifierade bild kan uppfattningar om det svenska försvarets förmåga komma att ha förändrats i positiv riktning bara genom att det ryska hotet inte längre uppfattas som lika mäktigt som tidigare. En annan förklaring skulle kunna vara att den svenska försvarsförmågan i sig uppfattas ha förbättrats. Nyhetsrapporteringen innehåller numera inslag om svenska försvarssatsningar, militära övningar, materielleveranser och det svensk-finska försvarssamarbetet. Detta, tillsammans med den svenska ansökan om Nato-medlemskap och de säkerhetsgarantier från bland annat USA, Frankrike och Storbritannien som lämnats under ansökningsprocessen, kan ha påverkat uppfattningar om Sveriges utsikter att klara ett (ryskt) militärt angrepp. Faktum kvarstår dock: varken män eller kvinnor, någon åldersgrupp eller något

riksdagspartis sympatisörer tror att försvaret skulle klara av ett militärt angrepp mot Sverige.

Tabell 2 Uppfattning om påstående att försvaret skulle klara av att försvara Sverige mot ett militärt angrepp, 2022 (procent, balansmätt)

	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	Helt felaktigt	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmätt bland dem med åsikt
Samtliga	7	26	29	27	11	100	1 543	-26
Kön								
Kvinna	7	24	28	26	15	100	773	-26
Man	7	28	29	29	7	100	763	-24
Ålder								
16–29 år	8	23	35	24	10	100	198	-30
30–49 år	7	26	26	30	11	100	447	-26
50–64 år	7	25	29	29	10	100	404	-28
65–85 år	8	26	29	23	14	100	494	-22
Partisympati								
Vänsterpartiet	7	30	29	17	17	100	89	-10
Socialdemokraterna	7	28	29	21	15	100	492	-18
Centerpartiet	7	28	41	20	4	100	99	-26
Liberalerna	5	25	30	27	13	100	80	-30
Moderaterna	9	22	26	36	7	100	279	-34
Kristdemokraterna	6	18	37	29	10	100	72	-48
Miljöpartiet	1	23	38	32	6	100	77	-48
Sverigedemokraterna	8	25	22	36	9	100	196	-26

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilken är din bedömning av följande påståenden?' 'Försvaret skulle klara av att försvara Sverige mot ett militärt angrepp' med svarsalternativen 'Helt riktigt', 'Delvis riktigt', 'Delvis felaktigt', 'Helt felaktigt' samt 'Ingen uppfattning'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Förtroendebalansen avser andelen som svarat helt eller delvis riktigt minus andelen som svarat mycket eller delvis felaktigt.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

Historiska förändringar i svensk Nato-opinion

SOM-institutet har varje år sedan 1994 undersökt svenska folkets inställning till Nato-medlemskap. Fram till och med år 2012 var opinionsläget i frågan stabilt – andelen som ansåg att Sverige inte skulle söka medlemskap i Nato var två till tre gånger så stor som andelen som ansåg att Sverige borde ansöka om medlemskap. Men år 2013 förändrades opinionen: Nato-motståndet minskade och andelen som ansåg att Sverige borde ansöka om Nato-medlemskap ökade. Sedan dess har

grupperna som förespråkar respektive avfärdar ett svenskt Nato-medlemskap varit ungefär lika stora.

Rysslands invasion av Ukraina följdes av ett starkt ökat stöd för ett svenskt Nato-medlemskap. Förändringarna är den största och snabbaste som någonsin uppmätts i någon enskild politisk sakfråga. Nato-opinionen ägnas därför ett särskilt kapitel i denna SOM-volym, med fokus på när opinionsförskjutningen ägde rum och inom vilka grupper opinionsförskjutningen var särskilt stor (se Bjereld & Oscarson, 2023). Resultaten från den nationella SOM-undersökningen 2022 visar bland annat att andelen som anser att det är ett bra förslag att Sverige söker medlemskap och blir medlem i Nato ökat från 29 procent 2021 till 64 procent 2022. Andelen som anser att det är ett dåligt förslag minskar från 29 procent 2021 till 14 procent 2022. Andelen som anser att förslaget varken är bra eller dåligt minskar från 42 procent 2021 till 22 procent 2022. Förskjutningen återfinns inom samtliga politiska partier. Särskilt tydlig var den inom Socialdemokraterna, där andelen positiva till svenskt Nato-medlemskap ökade från 19 procent 2021 till 63 procent 2022.

När det gäller svenskarnas förtroende för Nato (förtroendebalans +37) är detta inte mycket mindre än det för försvaret (förtroendebalans +44) – dock med betydligt större skillnader bland svenskarna. Det finns en skillnad mellan mäns respektive kvinnors förtroende för Nato, men här omvänd i förhållande till försvarsförtroendet, som regelmässigt är större hos kvinnor. Ifråga om Nato är det istället män (förtroendebalans +42) som uppger större förtroende än kvinnor (förtroendebalans +35). En liknande skillnad gäller förtroendet i olika åldersgrupper. Den yngsta gruppen (18–49 år) brukar normalt notera ett större försvarsförtroende relativt äldre åldersgrupper. Gällande Nato uppger de yngsta istället ett tydligt mindre förtroende än äldre. Förtroendebalansen avseende Nato är +28 för gruppen 18–29 år, +35 för gruppen 30–49 år, +42 för gruppen 50–64 år samt +40 för gruppen 65–85 år. En polarisering blir ännu tydligare när Nato-förtroendet bryts ned på partisympatier. M-sympatisörer uppger störst förtroende för Nato (förtroendebalans +59) vilket är större än deras förtroende för det svenska försvaret. Därefter följer sympatisörer till Liberalerna med förtroendebalans +57, samma som deras förtroende för det svenska försvaret. Även KD-sympatisörer (förtroendebalans +49) respektive SD-sympatisörer (förtroendebalans +32) uppger större förtroende för Nato än för det svenska försvaret. Partierna i regeringsunderlaget förenas således i ett stort förtroende för Nato. I oppositionen är läget splittrat. Sympatisörer till Centerpartiet uppger stort förtroende för Nato (förtroendebalans +52) och det gäller även S-sympatisörer (förtroendebalans +42). Ett visst, men mindre, Nato-förtroende finns bland sympatisörer till Miljöpartiet (förtroendebalans +19), detta samtidigt som partilinjen är att Sverige bör undvika Nato-medlemskap. Sympatisörer till Vänsterpartiet, vars försvarsförtroende ökade kraftigt, uppger inget förtroende för Nato – med förtroendebalans -18 är de i särklass mest misstroga.

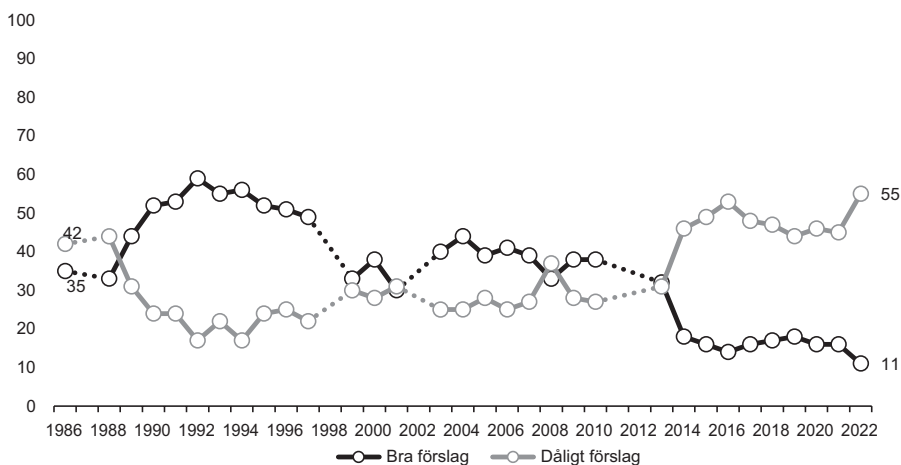
Redan innan Sverige beslutade att söka medlemskap i Nato innebar försvarspolitikerna efter det Kalla krigets slut att Sverige alltmer samarbetade med Nato-länder.

Först skedde detta i fredsbevarande operationer i ex-Jugoslavien samt genom medlemskap i det *Partnership for Peace*-samarbete som Nato bjöd in bl.a. Sverige, Finland och tidigare Warszawapaktsländer till. Därefter blev samarbete med Nato-länder ett sätt för Sverige att ingå i den västliga säkerhetsstrukturen, fast utan Nato-medlemskap. Den mest långvariga militära operation under Nato-ledning som Sverige deltog i var *International Security Assistance Force* (ISAF, 2002–2014) som med FN-mandat verkade under Nato-befäl i Afghanistan. Enligt vissa var samarbetet med Nato och, framförallt, USA det främsta skälet till det svenska deltagandet i ISAF, vilket aldrig framhölls från politiskt håll (Agrell, 2013).

Finansieringen av försvaret

Sedan Ryssland startade krig i Ukraina har den redan tidigare breda svenska politiska enigheten om att behovet att rusta upp försvaret stärkts ytterligare. Den tidigare aviserade anslagsökningen till 2% av BNP som skall vara uppnådd 2026 omtalas nu ibland som ett utgiftsmässigt golv snarare än ett tak – det kan således bli aktuellt med ytterligare ekonomiska tillskott. Några förslag att minska försvarsutgifterna har inte präglat den politiska debatten under de senaste åren. Som framgår av figur 2 och tabell 3 är motståndet mot förslaget att minska försvarsutgifterna nu rekordstort, trots att de satsningar på försvaret som nu görs är de största sedan 1950-talet.

Figur 2 Åsikt om förslaget "Minska försvarsutgifterna", 1986–2022 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilken är din åsikt om följande förslag? Minska försvarsutgifterna' med svarsalternativen 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' samt 'Mycket dåligt förslag'. "Bra förslag" visar andelen som svarat 'Mycket bra' och 'Ganska bra förslag'. "Dåligt förslag" visar andelen som svarat 'Ganska dåligt' och 'Mycket dåligt förslag'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antal svar år 2022 är 1 541.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986–2022.

Män är, som tidigare, mer negativa till att spara på försvaret än kvinnor, och medelålders respektive äldre personer är klart mer negativa än den yngsta åldersgruppen. Ingen kategori är positiv till att minska försvarsutgifterna, inklusive riksdagspartiernas sympatisörer. Närmast kommer Vänsterpartiets sympatisörer, med opinionsbalans 0. Störst motstånd mot att minska försvarsutgifterna uppger sympatisörer till Moderaterna, ett parti som traditionellt varit försvarsvänligt men vars företrädare administrerade delar av försvarets nedskärningar under tidigt 2000-tal och i debatten har fått klä skott för detta.

En liten andel av de svenska försvarsutgifterna används för att, inom ramen för EU:s instrument för militärt och säkerhetspolitiskt stöd (den Europeiska fredsfaciliteten), stödja Ukraina i kriget mot Ryssland. Sverige ger finansiellt stöd, skänker militära vapensystem och annan utrustning, samtidigt som svensk militär personal ger ukrainska medborgare grundläggande militär skyttesoldatutbildning på brittisk landsbygd. I slutet av mars 2023 uppger Regeringen att det sammanlagda militära stödet till Ukraina uppgår till 16,9 miljarder kronor.

Uppfattar svenskarna det militära stöd som Sverige ger till Ukraina som tillräckligt? I tabell 3 framgår att befolkningen övervägande anser att Sverige ger tillräckligt stort militärt stöd till Ukraina. Då bör noteras att den nationella SOM-undersökningen besvarades under hösten 2022, och att den nya regeringen med försvarsminister Pål Jonsson sedan dess har ökat omfattningen av det aviserade stödet, bland annat med artillerisystemet ARCHER, stridsvagnar, stridsfordon och modernt luftvärn.

De som i minst utsträckning anser att Sverige ger tillräckligt stort militärt stöd till Ukraina är, intressant nog, Miljöpartiets respektive Vänsterpartiets sympatisörer. Traditionellt sympatiserar stora delar av fredsrörelsen, i regel motståndare till svensk vapenexport, med Miljöpartiet eller Vänsterpartiet. Här verkar dock en relativt stor andel MP-sympatisörer tycka att det militära stödet till Ukraina borde öka: 39 procent anser att Sveriges militära stöd är tillräckligt, men 32 procent håller inte med om påståendet (opinionsbalans bland dem med åsikt är +8). Bland sympatisörer till Vänsterpartiet tycker en något större andel att det svenska militära stödet är tillräckligt (46 procent) och en något mindre andel (28 procent) anser motsatsen.

De som i störst utsträckning anser att Ukraina får tillräckligt militärt stöd av Sverige är Socialdemokraternas sympatisörer, varav 59 procent helt eller delvis håller med, medan 15 procent anser motsatsen (opinionsbalans +44), följda av Moderaternas sympatisörer varav 55 procent anser att det svenska militära stödet är tillräckligt medan 21 procent inte håller med (opinionsbalans +34) samt SD-sympatisörer varav 59 procent anser att det svenska militära stödet är tillräckligt medan 25 procent inte håller med (opinionsbalans +34).

Tabell 3 Bedömning om Sverige ger tillräckligt militärt stöd till Ukraina, 2022 (procent, balansmått)

	Helt riktigt	Delvis riktigt	Delvis felaktigt	Helt felaktigt	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmått bland dem med åsikt
Samtliga	21	33	15	6	25	100	1 533	+42
Kön								
Kvinna	19	32	12	4	33	100	766	+52
Man	22	34	18	9	17	100	760	+38
Ålder								
16–29 år	23	28	17	2	30	100	197	+48
30–49 år	20	29	18	8	25	100	444	+30
50–64 år	19	35	14	7	25	100	398	+46
65–85 år	22	36	13	7	22	100	494	+50
Partisympati								
Vänsterpartiet	18	28	19	9	26	100	89	+24
Socialdemokraterna	19	40	11	4	26	100	486	+58
Centerpartiet	18	34	14	5	29	100	97	+46
Liberalerna	13	38	18	11	20	100	79	+28
Moderaterna	20	35	15	6	24	100	281	+46
Kristdemokraterna	23	29	21	6	21	100	71	+32
Miljöpartiet	9	30	22	10	29	100	78	+8
Sverigedemokraterna	33	26	18	7	16	100	193	+38

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilken är din bedömning av följande påståenden?' 'Sverige ger tillräckligt stort militärt stöd till Ukraina' med svarsalternativen är 'Helt riktigt', 'Delvis riktigt', 'Delvis felaktigt', 'Helt felaktigt' samt 'Ingen uppfattning'. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Förtroendebalansen avser andelen som svarat helt eller delvis riktigt minus andelen som svarat mycket eller delvis felaktigt.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2022.

Försvarspolitik och opinion i förändring

Avslutningsvis kan konstateras att säkerhets- och försvarspolitiska frågor aldrig sedan de nationella SOM-undersökningarnas start 1986 har präglats av en lika stor dramatik. Sverige har, på mycket kort tid, övergivit sin tidigare säkerhetspolitiska inriktning och, tillsammans med Finland, sökt medlemskap i Nato (se Agrell, 2015). Trots stora kast i säkerhets- och försvarspolitiken under det senaste året finns ett starkt opinionsstöd för den rådande försvarspolitiken som innebär ökad försvarssatsning, fokus på territoriellt försvar, återupptagen värnpliktsutbildning samt ett svenskt Nato-medlemskap. I skrivande stund återstår ännu det formella svenska Nato-medlemskapet att slutföras, medan Finland i början av april 2023

blev fullvärdig Nato-medlem. Redan den omständigheten har förändrat Sveriges säkerhetspolitiska läge, genom att Nato:s gräns mot Ryssland nu går vid den rysk-finska gränsen och Östersjön nu är nära att bli ett Nato-innanhav. Det svenska försvarets traditionella övningsscenarier med ryska angrepp och landstigningar i Skåne kommer sannolikt alltmer att ersättas av uppgiften att bidra med svenska militära enheter till Nato:s *Enhanced Forward Presence*-styrka, tänkt att fungera avskräckande mot en rysk annektering av framförallt de forna sovjetrepublikerna Estland, Lettland och Litauen, där ryskspråkiga minoriteter, vari åtskilliga har ryskt medborgarskap, återfinns.

Det är uppenbart att den nya svenska säkerhets- och försvarspolitiska inriktningen är en konsekvens av rysk militär aggression från 2014 och framåt, snarare än en inrikes opinionsbildning. Efter det Kalla kriget var svenskarna övervägande emot ett svenskt Nato-medlemskap och försvarssatsningar hade inget opinionsstöd som var i närheten av siffrorna för de senaste åren. Den stora opinionsbildaren för ett starkare svenskt försvar samt ett svenskt Nato-medlemskap kan således med fog anses vara den ryska statsledningen. Kriget i Ukraina har ritat om Nato:s karta genom att Finland blivit Nato-medlem och genom detta steg så lämnades Sverige få andra möjligheter än att också försöka bli Nato-medlem så snart som möjligt. Nu är försvarspolitiken helt annorlunda inriktad än för 15–20 år sedan, och samsynen i försvarsfrågor mellan medborgare, politisk ledning och militär (Schiff, 2009) kan sägas vara betydligt större än under eran präglad av ”Afghanistandoktrinen”. Huruvida denna enighet består får framtida SOM-undersökningar ge svar på.

Referenser

- Agrell, Wilhelm (2013). *Ett krig här och nu. Sveriges väg till väpnad konflikt i Afghanistan*. Stockholm: Atlantis.
- Agrell, Wilhelm (2015). Ansök om Nato-anslutning tillsammans med Finland. Dagens Nyheter Debatt, 13 september 2015. <http://www.dn.se/debatt/ansok-om-nato-anslutning-tillsammans-med-finland/>
- Berndtsson, Joakim, Bjereld, Ulf & Karl Ydén (2017). Tillbaka till framtiden? Svenskarnas syn på försvaret, värnplikten och Nato. I Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red), *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bjereld, Ulf & Henrik Oscarsson (2023). Jordskred i svensk Nato-opinion efter Rysslands invasion av Ukraina. I Ulrika Andersson, Patrik Öhberg, Anders Carlander, Johan Martinsson & Nora Theorin (red), *Ovisshetens tid*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bildt, Carl (2009). Överge? Nej, snarast tvärt om. <http://carlbildt.wordpress.com/2009/07/26/overge-nej-snarast-tvart-om/>
- Dagens Nyheter* (2021). Försvarsministern: Ryska krav helt oacceptabla (2021-12-20). <https://www.dn.se/sverige/forsvarsministern-ryska-krav-helt-oacceptabla>

- Dahlberg, Stefan & Johan Martinsson (2015). Changing Issue Ownership through Policy Communication. *West European Politics*, 38(4): 817–838.
- Djerf-Pierre, Monika & Adam Shehata (2017). Still an Agenda Setter: Traditional News Media and Public Opinion during the Transition from Low to High Choice Media Environments. *Journal of Communication*, 67(5): 733–757.
- Egnell, Robert (2010). Därför måste svensk trupp stanna i norra Afghanistan, *Dagens Nyheter* Debatt 2010-10-13, <http://www.dn.se/debatt/darfor-maste-svensk-truppstanna-i-norra-afghanistan>
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2008). Svenskt institutionsförtroende på väg upp igen? I Sören Holmberg & Lennart Weibull (red), *Skilda världar*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- New York Times* (2023). How Ukraine's Power Grid Survived So Many Russian Bombings. <https://www.nytimes.com/2023/04/11/world/europe/ukraine-war-infrastructure.html?smid=tw-share>
- Regeringen (2022). Deklaration vid 2022 års utrikespolitiska debatt i riksdagen den 16 februari 2022.
- Regeringen (2022). Deklaration vid 2022 års utrikespolitiska debatt i riksdagen den 10 juni 2022.
- Schiff, Rebecca (2009). *The Military and Domestic Politics: a Concordance Theory of Civil-military Relations*. London/New York: Routledge.
- Shields Patricia. M. (2020). Dynamic Intersection of Military and Society. I Anders McD Sookermany (red), *Handbook of Military Sciences*. Cham: Springer.
- Walgrave, Stefaan, Tresch, Anke & Jonas Lefevere (2015). The Conceptualisation and Measurement of Issue Ownership. *West European Politics*, 38(4): 778–796.
- Ydén, Karl, & Joakim Berndtsson (2012). När kriget kommit. Svenskarna och den nya försvarspolitiken. I Lennart Weibull, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red), *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Ydén, Karl, Bjereld, Ulf & Joakim Berndtsson (2022). Hultqvistdoktrinen uppgång och fall? Svensk försvarspolitik i en osäker tid. I Ulrika Andersson, Henrik Oscarsson, Björn Rönnerstrand & Nora Theorin (red), *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.